

Д. В. Кіслов,
к. політ. н., доцент, докторант Національної академії державного управління при
Президентіві України, доцент кафедри маркетингу та реклами Київського
національного торговельно-економічного університету, м. Київ

ІНФОРМАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

D. Kislov,
PhD in Political Science, associated professor, student of the National Academy of Public Administration under the
President of Ukraine, assistant professor of marketing and advertising Kyiv National Trade and Economic University

INFORMATION MANAGEMENT IN THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

У статті розглядаються основні проблеми сучасного інформаційного й електронного управління в соціально-економічних системах держави, зокрема, в Україні.

In the article discusses the main problems of modern information and e-government in socio-economic systems of the state, particularly in Ukraine.

Ключові слова: держава, інформація, управління, інформаційне управління, державне управління, соціально-економічні системи.

Key words: state, information, management, Comment marketing, information management system, governance, socio-economic systems.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Електронне управління, інформаційне управління, електронне урядування — ці терміни стали звичайними в теоретичних і практичних розробках систем державного управління. Тому надзвичайно актуальними є проблеми глибокого природного осмислення сутності та наслідків впливу цих складних і неоднозначних процесів на стан і розвиток сучасних соціально-економічних систем.

Інформаційній проблематиці присвячено безліч сучасних розробок та наукових праць, але гострота дискурсу навколо самого поняття інформація та пов'язаних з нею дефініцій вказує на актуальність кожного нового підходу до використання інформаційно-управлінських технологій у практиці органів державної влади.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Проблеми інформатизації суспільства, електронного управління та інформаційного управління стали не тільки популярною і модною темою наукових досліджень в багатьох галузях знань, але іноді і "загальним місцем" частини дослідницьких розробок. Темп і досягнення інформаційно-комунікаційної революції настільки значні й вражаючі, що сучасна наукова думка не завжди в змозі не тільки визначити оптимальні шляхи використання цих надбань, а й у повній мірі оцінити всю гаму позитивних і негативних наслідків від цього поступу цивілізаційного розвитку.

Вітчизняна школа досліджень в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, інформатики та комунікології має свою унікальну історію і збагачена працями класиків цих наукових дисциплін, таких, як В. Глушков, Г. Калитич, Ю. Канигін, В. Михалевич, які дали в свій час принципову й далекоглядну оцінку розвитку даних напрямів людської діяльності ще в другій половині ХХ століття. З початку першого і до початку другого десятиріччя ХХІ століття в працях вітчизняних вчених з'явилося багато цікавих теорій, поглядів, пропозицій тощо. Серед авторів інформаційно-медійного напрямку слід відмітити В. Бебика, В. Владимірова, О. Зернецьку, В. Іванова, С. Квіта, О. Коновця, Г. Почепцова, В. Різуна, О. Холода, А. Чічановського та інших. Формами та методами інформаційного управління з позицій розвитку в Україні інформаційного суспільства займалися Д. Дубов, І. Жилієв, В. Журавський, М. Згуровський, М. Ожеван, М. Родіонов та багато інших фахівців.

Уже в перших класичних теоріях інформації 1941—1957 років, зокрема в працях американського вченого та інженера К. Шеннона (1916—2001) вказувалось на те, що до конкретної інформації у визначених системах можна відносити тільки такі повідомлення, які дозволяють людині в різних ситуаціях робити вибір серед можливих альтернатив своєї поведінки. І це повністю погоджується з теоріями управління, що розглядають людину як об'єкт впливу, який відповідає цілям і завданням суб'єкта. Таким чином, було встановлено, що не всі інформаційні продукти, які циркулюють в соціально-економічних системах, однаково рівноцінні для людини. Навпаки, деякі з них мають різне ентропійне спрямування (ступінь невизначеності) як самої системи, так і людини в ній. Залежно від вибору із існуючих альтернатив сукупності інформаційних повідомлень людина або система збільшують чи зменшують свою ентропію, що веде до відповідного її спрямування в бік більшої впорядкованості життєдіяльності або, навпаки, — руху до невпорядкованості і, навіть, хаотичного стану. Цей висновок у сучасному вимірі функціонування конкуруючих соціально-економічних систем є не тільки принциповим, а й головним щодо відзнак інформаційного управління в цілому.

Базовим визначенням інформації як такої вважається доказ, що впливає із досліджень Н. Вінера (1894—1964), який підтверджено багатьма іншими вченими другої половини ХХ століття, згідно яким інформаційні обміни характерні для всіх без винятку областей життєдіяльності на Землі. Тобто інформація — така сама базова категорія й властивість усього сущого, як матерія, енергія, гравітація тощо. Але бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в цьому сенсі призвів до того, що ця теза теж стала в дусі постмодернізму об'єктом наукового дискурсу. З протилежної дискусійної точки зору інформація — це суто теоретичне штучне утворення або, навіть, фікція. Між цими двома полярними поглядами розташовані всі інші аргументації цього дискурсу.

У контексті даного дослідження особливе значення має положення Н. Вінера про комунікації в соціально-економічних системах в тій частині, де вчений показав, що інформація повинна мати вартість, створювати прибуток. Він ввів категорію "інформаційна вартість", а також вважав, що найвищу безпеку буде мати та країна, інформаційне й наукове положення якої відповідає найсучаснішим потребам суспільства у поширенні нових благ [1, с. 25].

Ідеї Н. Вінера були підхоплені та продовжені Г. Блумером, Н. Луманом, С. Московічі, Е. Тоффлером, а також багатьма російськими вченими та громадськими фахівцями, у тому числі, Р. Абдєєвим, К. Вальтухом, В. Єгоровим, М. Назаровим, О. Панарінім, В. Поповим, А. Соколовим, А. Соловйовим, Г. Хакеним, Ф. Шарковим, І. Юзвішиним та іншими авторами.

Обґрунтування нової ролі, сутності та значення інформації на порозі інформаційної ери зробив Д. Белл (1919—2011) у передмові до останніх видань своєї головної книги "Грядущее постиндустриальное общество" [2]. Виходячи з його визначення інформації як повномасштабного суспільного блага, слід зазначити, що втілене в реальну практику інформаційне управління є одним із логічних етапів розвитку людства на шляху до розбудови глобального соціуму нового типу, що неодмінно буде сформовано на планеті на основі електронних технологій на всіх рівнях соціального управління (е-урядування, е-технології тощо).

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета — розглянути та проаналізувати основні напрямки становлення та розвитку інформаційного управління в соціально-економічних системах в сучасних умовах глобалізації.

Методологія дослідження: системне трактування проблеми та застосування інституціональних підходів або визнаних теорій до результатів дослідження. В соціально-економічних системах суспільства існує безліч залежностей, впливів та зв'язків між різними за спрямованістю інтересів, принципів, поглядів і методів конкретної практичної діяльності групами, індивідами та інститутами. Найбільш складний та глибокий характер мають комунікації, що зв'язують ці елементи невизначеної множини як гіперсистеми. В залежності від видів інформаційного обміну між усіма елементами систем, а також від обміну самих систем між собою визначаються конфігурації, форми та сутності комунікацій, які дозволяють з тією чи іншою ефективністю та надійністю здійснювати життєдіяльність вищевказаних систем та їх елементів як цілісних і цілеспрямованих множин. Інформаційно-управлінське та інформаційно-символічне наповнення комунікацій, в яких інформація циркулює між елементами соціально-економічних та інших систем, одночасно також виступає і як внутрішня складова цих систем, і як зовнішній вхідний вихідний продукт (повідомлення). З цих позицій інформаційне управління слід розглядати за принципами системного аналізу та системного підходу до його природи, сутності та можливостей.

Як об'єкт дослідження категорія "інформаційне управління в соціально-економічних системах" має ознаки складної, багатоаспектної та динамічної суперсистеми вже, навіть, за структурою назви [3]. Даний об'єкт включає в себе такі складові, як основні комплекси систем, системи, підсистеми, компоненти та елементи:

- комплекс соціальних систем, в який входять самодостатні системи інституціоналізованої формальної та неформальної співдіяльності людей із власними внутрішніми та зовнішніми комунікаціями їх елементів (членів інституцій), що об'єднані різними формами спілкування (родинними, дружніми та суспільно-груповими зв'язками, відносинами за інтересами, світоглядом, політичними прихильностями тощо);

- комплекс економічних систем з його ресурсо- та транзитовзаємозалежними елементами, що складається із систем ділової практичної інституціоналізованої співпраці з власними та підпорядкованими комунікаціями, у тому числі, з маркетинговими комунікаціями;

- систему інформаційного управління, що містить організаційні, інституціональні компоненти, технічні та технологічні (комп'ютерні, комунікаційні тощо) елементи; ця система має центральну та встановлену кількість периферійних підсистем аналогічної структуризації;

- універсальні людські компоненти, які включають також людино-машинні елементи всіх визначених систем, крім суто технічних;

- конкретні економічні, культурологічні та духовно-процесні компоненти;

- транзитологічні, традиційні та трансформаційні компоненти, що характеризують динаміку, форму та засоби змін параметрів вказаних систем;

- ресурсні (природні, штучні, інтелектуальні, інформаційні, фінансові тощо) та наявні комунікаційні компоненти (ЗМІ, ЗМК, Інтернет, інші канали зв'язку тощо);

- електронні інформаційно-комунікаційні елементи всіх систем, підсистем та компонентів.

Оскільки у визначених складових містяться всі обов'язкові ознаки системності, а представлені системи відповідають вимогам щодо наявності таких характеристик як цілісність, ієрархічність та комунікативність, то питання системного трактування аргументації даної статті слід вважати вирішеним.

Розвиток методів, технологій та засобів інформаційного управління спирається на декілька галузей знань і напрямів наукових досліджень. Серед них основними визнаними теоретичними розробками слід вважати наступні:

- теорію інформації (інформаціологію);
- теорію управління;
- теорію комунікацій (комунікологію);
- теорію систем (системологію).

Окрім того, розробки в сфері інформаційного управління спираються на такі практичні галузі знань:

- інформатику,
- комп'ютерні технології,

- системотехніку,
- робототехніку тощо.

Отже, інформаційне управління є комплексним напрямом науково-практичної діяльності, що спирається на здобутки, знання та конкретний досвід багатьох сфер людської діяльності.

Основними теоретичними підходами при цьому в контексті тематики цього дослідження є системний та інституціональний, які визначають принципи, структуру, тип, форми та засоби інформаційного управління. Незважаючи на те, що інституціональний підхід виник значно раніше ніж системний, його засади відносно аналізу ознак, характеристик та параметрів інформаційного управління дещо ускладнені з-за значного природного й штучного розмаїття всіх складових, що повинні нормативно, технічно та технологічно забезпечувати процес його становлення. Проблемними та дискусійними на сьогодні є основні правила гри такого типу управління в соціально-економічних системах, що принципово відмінні від класичних та традиційних, а також методи та засоби їх погодження і практичного впровадження в національному й міжнародному просторі через використання е-технологій.

Отже, виникає необхідність розглянути дефініції складних понять "інформаційне управління" та "соціально-економічні системи" задля синтезу їх у визначене комплексне поняття і категорію "інформаційне управління в соціально-економічних системах", що одночасно представляє собою нову складну систему (суперсистему).

З позицій інституціональних підходів за визначеннями Н. Лумана та Т. Парсонса 1997—2002 років соціально-економічні системи — це системи, які виконують функцію інтеграції та здійснюють контроль за своїми складовими частинами; виробляють комунікації як основні елементи самовідтворення; створюють умови для регулювання трудових ресурсів, їх включення у виробництво; вирішують проблеми по забезпеченню людей необхідним рівнем матеріальних благ через ролі індивідів в економічному житті [4, с. 383—384].

Оскільки з вищенаведеного визначення виникає необхідність інституціонального підходу до такого типу людської діяльності, то і аналіз проблем слід вести на основі цього підходу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В етимологічному розумінні термін "інформація" виник на основі латинського слова "informatio", яке тлумачилось як "повідомлення", "роз'яснення", "відомості" тощо. В новітніх іншомовних словниках інформація трактується також як сукупність будь-яких знань, свідчень про оточуючий світ і ті процеси, що в ньому відбуваються та сприймаються людиною або спеціальним обладнанням [5, с. 269].

Інформація в широкому розумінні як кардинальне основне (базове) поняття сучасної науки, що не

потребує додаткових визначень та існує сама по собі, не може бути предметом розгляду з позицій інституціонального підходу, але інформаційне управління, особливо конкретними системами, які включають діяльність людей, стає особливим предметом аналізу з урахуванням інституціональних підходів. Це виникає тому, що суб'єктами та об'єктами інформаційного управління виступають люди і людино-машинні системи зі своїми інтересами, правилами, нормами, звичками тощо.

Поняття "інформація" має різні визначення в різних галузях знань, зокрема в правовій, політичній, технічній, психологічній та іншій науковій літературі. Інформація є складовою загальної сучасної наукової картини всесвіту і не може бути визначена через інші, більш прості поняття. Тому в саме слово "інформація" вкладається різний зміст в різних галузях знань та сферах буття.

Наведемо один з прикладів такого формально-правового галузевого визначення. В Законі України "Про телекомунікації" (від 18.11.2003 р. № 1280-IV) інформація — це відомості, подані у вигляді сигналів, знаків, звуків, рухомих або нерухомих зображень чи в інший спосіб [6, с. 514].

У техніці під інформацією розуміють повідомлення, що передаються у формі знаків. У теорії інформації — це не просто повідомлення, а тільки ті з них, які знімають чи зменшують невизначеність, що існує. За К. Шенноном інформація — це є "знята невизначеність". В кібернетиці за Н. Вінером розуміють ту частку знань, що використовується для управління, орієнтування, взагалі якихось активних дій, тобто з метою збереження, захисту та вдосконалення систем. У семантичних теоріях, що розглядають і досліджують сенс повідомлення, розуміють тільки такі повідомлення, які мають новизну (наприклад, новини).

З позицій теорій комунікацій інформацію розглядають як деяку субстанцію, яка передається шляхом несиметричної інформаційної взаємодії. Тобто це такий процес, коли при взаємодії об'єктів один об'єкт передає її іншому, а той отримує і зберігає її, при цьому перший об'єкт її не втрачає. З філософської точки зору інформація — це абстрактна категорія, що пов'язана з процесом пізнання людиною середовища, яке її оточує.

Для інформаційних технологій та комп'ютерних систем інформація — це деяка послідовність символічних значень (букв, цифр, закодованих зображень, звуків тощо), що несе таке змістовне навантаження, яке сприймається комп'ютерами різних систем. Тоді інформація має зовнішню форму, тобто її представлення; значення, тобто її абстрактний зміст; відношення до реальності, тобто зв'язок абстрактної сутності з дійсністю. В цьому сенсі поняття інформації поєднуються з поняттям управління і можуть бути досліджені й проаналізовані з позицій системного та інституціонального підходів.

Основні моменти інституціонального підходу до принципів та положень інформаційного управління полягають у тому, що:

— на всіх рівнях державного управління відбу-

ваються відокремлення й розмежування управлінських процесів, які використовують практично всі наявні можливості та засоби сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і тих, що такими технологіями майже не користуються;

— інформаційно-технологічне забезпечення управлінських процесів стає справою окремих підрозділів і елементів структур влади;

— на всіх рівнях управлінської діяльності реалізуються в тій чи іншій мірі інтереси; світоглядні, культурні, духовні, політичні, соціальні, релігійні та інші погляди й установки; явні та таємні уподобання; соціо-етичні норми поведінки тощо.

Отже, на всіх етапах інформаційно-управлінської діяльності виникає необхідність її формальної та неформальної регуляції, зіставлення з існуючими правилами, правовими і технологічними нормами, вимогами всіх видів безпеки, соціо-етичними умовами, звичками тощо [7].

З'ясування, оцінку, аналіз та оптимізацію всіх можливих вищезгаданих впливів з урахуванням соціокультурних, політичних і соціально-економічних трансформацій необхідно здійснювати на основі системного та інституціонального підходів. Тому, насамперед, необхідне термінологічне визначення предмета дослідження. На основі аналізу існуючих у вітчизняній науці тлумачень пропонуємо наступне визначення поняття "інформаційне управління".

Інформаційне управління — це поєднання всіх видів інформації, що використовується у владних структурах усіх рівнів, специфічних методів, засобів, прийомів її збирання, отримання, генерації, опрацювання, аналізу та розповсюдження; а також діяльності фахівців з продуктивного, надійного й ефективного використання даних, повідомлень, відомостей, знань в організації, експлуатації та забезпеченні безпеки функціонування каналів комунікації, де інформаційно-управлінський продукт циркулює.

Через наведене визначення формується інститут інформаційного управління як сукупність створених для практичної реалізації цього поняття загальних формальних (законотворчих, нормативно-правових), спеціальних формальних (галузевих, відомчих) і неформальних (лідерських, негласних, за умовчанням тощо) правил, що представляють собою інструктивні технологічні нормативи та обмеження для суб'єктів управлінської діяльності й об'єктів — соціально-економічних систем. При цьому обов'язковим є одночасне формування відповідних механізмів контролю за виконанням встановлених правил інформаційної гри, а також надійного захисту даної інформації (інформаційна безпека). Такий підхід цілком відповідає операційним вимогам теорії інституціоналізму, яка реалізується через інформаційну політику держави.

Інститут інформаційного управління в соціально-економічних системах формується як штучне утворення організації людської діяльності в умовах глобалізації на основі новітніх досягнень інформаційно-комунікаційних технологій та трансформації соціокультурного середовища планети [8, 9]. При цьо-

му інформаційне управління набуває таких знакових інституційних рис:

- передбачення інформаційних впливів за рахунок можливостей моделювання та прогнозування етапного розвитку;
- забезпечення вирішальних складових стало-го розвитку;
- ускладнення внутрішніх організаційно-технічних компонентів при одночасному спрощенні та поширенні споживання інформації її користувачами;
- наявність позитивних стимулів щодо такого типу діяльності та споживання (комфортність, оперативність, доступність, престижність тощо);
- наявність негативних стимулів (певні обмеження, хакерські небезпеки, зміна традицій тощо);
- скорочення трансакційних витрат;
- формування нових звичок людей відносно методів спілкування, використання інформації, маркетингових комунікацій, технологій обміну повідомленнями тощо;
- змінність правил, звичок та інших ознак інституціональності у часі та просторі (світовому й національному).

Принципова визначеність поняття "правила" для використання інституціонального підходу ставить особливо жорсткі умови для формування тезауруса як понятійно-правового апарату такого типу інституту. При цьому саме поняття "правила" в контексті інституціонального підходу та даної тематики в цілому не тільки не має однозначного тлумачення, а, навпаки, дискурс навколо його визначення тільки поширюється й загострюється. Окрім того законодавча, відомча нормативно-правова й реальна практика відрізняється від надбань теоретичних досліджень в сфері управлінської діяльності. Задля подолання розбіжностей та нейтралізації негараздів в понятійно-категоріальному апараті інформаційного управління наведемо визначення, які вважаються доцільними й науково обгрунтованими в цій сфері діяльності. Одночасно вони корелюються з вимогами і положеннями інституціонального підходу та можуть бути орієнтиром і зразком для розширення й поглиблення термінологічного апарату інформаційного управління в соціально-економічних системах. Формування суспільного інституту такого профілю повинно відбуватися в межах національного інформаційного простору, бути безпосередньо в нього вписаним.

Інформаційний простір виступає як сукупність систем, ЗМІ, інфраструктур та засобів виходу у світовий простір в межах інформаційного законодавства країни; ареал поширення національного інформаційного продукту і ступінь сприйняття вітчизняною аудиторією повідомлень ЗМІ; середовище, в якому поширюється, споживається та обертається інформаційний продукт; середовище, на яке поширюється національна юрисдикція і в якому безпосередньо здійснюється генерування, продукування та поширення інформації.

Національний інформаційний простір — це середовище в межах національної юрисдикції, в якому

зосереджені системи та інфраструктури генерування, вироблення, переробки та поширення інформації [10].

Аналіз існуючої термінологічної бази систем інформаційного управління показує, що тільки деяка частина визначень понять надана в Законах України, а більша частина присутня тільки в авторських виданнях різних дослідників. Особливої уваги потребує термінологія, що має державне та загальнонаціональне значення.

У Законі України "Про національну програму інформатизації" (від 04.02.98 р. № 74/98-ВР) інформаційний суверенітет держави — це здатність держави контролювати і регулювати потоки інформації з-поза меж держав з метою додержання законів України, прав і свобод громадян, гарантування національної безпеки держави [6, с. 515].

У Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів (затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 травня 2003 р. № 259-р) визначено, що національні електронні інформаційні ресурси — це ресурси незалежно від їх змісту, форми, часу та місця створення, форми власності, призначені для задоволення потреб громадянина, суспільства, держави. Національні ресурси включають державні, комунальні та приватні ресурси:

- державні ресурси — ресурси, які є об'єктом права державної власності;
- комунальні ресурси — ресурси, які є об'єктом права комунальної власності;
- приватні ресурси — ресурси, які є об'єктом права приватної власності [6, с. 518].

Національний інформаційний продукт — спеціально створена і офіційно поширювана інформація, авторські права на яку належать громадянам, організаціям, установам та інституціям країни (у даному випадку — України).

Національна інформаційна могутність — визначена наявність і потужність виробників національного інформаційного продукту, що має державну систему захисту інформації та системи формування громадської думки й впливу на суспільну свідомість мас, а також має засоби власної зовнішньо-політичної пропаганди.

Узагальнюючи наведений, як приклад, понятійний апарат, що може бути використаним в правилах та нормах інституту інформаційного управління, зокрема соціально-економічними системами, слід визначити необхідність його поширення, доповнення та логіко-семантичного упорядкування в єдиному нормативно-правовому документі.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розгляд й аналіз проблем сучасного стану і розвитку інформаційного управління в соціально-економічних системах з позицій системного та інституціонального підходів дозволяє зробити такі висновки.

1. Складне поняття "інформаційне управління в соціально-економічних системах" одночасно виступає як категорія інституціоналізму як одна зі складових наукових парадигм, а також як складна система (суперсистема) управління в цілому, що містить в собі декілька підпорядкованих систем, їх підсистем і компонентів.

2. Розгляд і аналіз даного понятійно-категоріального утворення з позицій системного та інституціонального підходів показав, що воно, як і кожна з його основних складових окремо, відповідає всім критеріям сучасного розуміння щодо розбудови, структур, сутності та моделювання систем. Інституціональність цієї складної системи спирається на принципів можливість встановлення та забезпечення реалізації адекватних правил і норм такого типу управління як в соціальних, так і в економічних системах.

3. Розробка і впровадження інформаційного управління в структурах державної влади є природно-штучним процесом загального поступу до становлення інформаційного суспільства у національному та міжнародному вимірі. При цьому інформаційна складова державного управління стала найбільш динамічною та визначальною в умовах сучасних соціально-економічних і політичних трансформацій глобалізованого суспільства та потребує подальших розвідок та напрацювань.

Література:

1. Попов В.Д. Социальная информациология и журналистика: учебное пособие / В.Д. Попов. — М.: Изд-во РАГС, 2007. — 336 с.

2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл; [пер. с англ.]. — М.: Academia, 1999. — 787 с.

3. Бебик В.М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публік рилейшнз: монографія / В.М. Бебик. — К.: МАУП, 2005. — 438 с.

4. Кравченко С.А. Социологический энциклопедический русско-английский словарь: Более 10 000 единиц / С.А. Кравченко. — М.: ООО "Изд-во Астрель": ООО "Изд-во АСТ": ООО "Транзиткнига", 2004. — 511 с.

5. Новый словарь иностранных слов: близко 40 000 сл. и словосочетаний / Л.И. Шевченко, О.И. Ника, О.И. Хом'як, А.А. Дем'янюк. — К.: АРІЙ, 2008. — 672 с.

6. Згуровський М.З. Розвиток інформаційного суспільства в Україні: Правове регулювання у сфері інформаційних відносин / М.З. Згуровський, М.К. Родіонов, І. Б. Жилиєв. — К.: НТУУ "КПІ", 2006. — 544 с.

7. Дубов Д.В. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналітична доповідь / Д.В. Дубов, М.А. Ожеван, С.Л. Гнатюк. — К.: НІСД, 2010. — 63 с.

8. Зерneckая О.В. Проблемы конкурентного развития системы глобальной коммуникации / О.В. Зерneckая // Глобальное конкурентное пространство / О.В. Зерneckая. — К., 2008. — Разд. XIII. — С. 630—666.

9. Інформаційне суспільство і держава: проблеми взаємодії на сучасному етапі: зб. наук. статей та тез за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 26 листопада 2012 р.). — Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самовряд., 2012. — 213 с.

10. Кіслов Д. В. Політична безпека масових комунікацій: монографія / Д. В. Кіслов. — К.: "МП Леся", 2010. — 208 с.

References:

1. Popov, V. D. (2007), *Social'naja informaciologija i zhurnalistika* [Social information science and journalism], Izd-vo RAGS, Moscow, Russia.

2. Bell, D. (1999), *Grjadushhee postindustrial'noe obshhestvo. Opyt social'nogo prognozirovanija* [Future post-industrial society. Experience in social forecasting], Asademia, Moscow, Russia.

3. Bebyk, V. M. (2005), *Informatsijno-komunikatsijnyj menedzhment u hlobal'nomu suspil'stvi: psykhoholohiia, tekhnolohii, tekhnika pablik rylejshnz* [Information and communication management in a global society: psychology, technology, technique public relations], MAUP, Kyiv, Ukraine.

4. Kravchenko, S.A. (2004), *Sociologicheskij jenciklopedicheskij russko-anglijskij slovar'* [Sociological encyclopedic Russian-English dictionary], "Izd-vo Astrel'", Moscow, Russia.

5. Shevchenko, L. I. Nika, O. I. Khom'iak, O. I. and Dem'ianiuk, A. A. (2008), *Novyj slovnyk inshomovnykh sliv* [New dictionary of foreign words], ARIJ, Kyiv, Ukraine.

6. Zghurovs'kyj, M. Z. Rodionov, M. K. and Zhyliaiev, I. B. (2006), *Rozvytok informatsijnoho suspil'stva v Ukraini: Pravove rehulivannia u sferi informatsijnykh vidnosyn* [The development of information society in Ukraine: Legal regulation in sphere of information relations], NTUU "KPI", Kyiv, Ukraine.

7. Dubov, D. V. Ozhevan, M. A. and Hnatiuk, S. L. (2010), *Informatsijne suspil'stvo v Ukraini: hlobal'ni vyklyky ta natsional'ni mozhlyvosti: analitychna dopovid'* [The Information Society in Ukraine: global challenges and local opportunities: analytical report], NISD, Kyiv, Ukraine.

8. Zerneckaja, O. V. (2008), "Problems of competitive development of the system of global communication", *Global'noe konkurentnoe prostranstvo*, vol. XIII, pp. 630—666.

9. NDI derzh. bud-va ta mists. samovriad (2012), *Informatsijne suspil'stvo i derzhava: problemy vzaiemodii na suchasnomu etapi: zb. nauk. statej ta tez za materialamy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Information Society and the State: Issues of interaction at this stage: Coll. sciences. articles and reports on materials Internat. scientific-practical. conf.], NDI derzh. bud-va ta mists. samovriad., Kharkiv, Ukraine.

10. Kislov, D. V. (2010), *Politychna bezpeka masovykh komunikatsij* [Political security of mass communications], "MP Lesia", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2014 р.